

(1) Մէքթուպտա զինէթ իւէ թէճէմմիւ-
իթմիչլէր տիր եազմընըզ կիպի իշար օւսն-
մուշ իսէտէ , պիզ զինէթ իւէ թէճէմմիւ իթ-
միչլէր տիր աէմէմիչիզ :

պու թօրու տերունին ալարագ, ինկիլ թէրրաեա նագլիտէճէք իմիշ: Մէզքիւր թօրօն օն իքի պին օգգա աղբուրդ վէ օն իքի գատեմ ուզուելուգտա պուլուելուպ, գուլթուրու եանի աղբ թարաֆընըն էն. լիլիսի իսէ օթուզ ալթը բարմագ իմիշ: Պուլա մուգապէլէթէն, ինկիլիզ տէվ. լէթի տախի, Տէվլէթի Օսմանիեէէէ իքի բարէ մէշհուր վէ պաթալ Արմաթըրօնի թապիր օլուան թօրլարտան հէտիսէ իթմիշ օլտուղունտան, թէրրիպլ նամ վարօր իլէ Ասիթանէյէ կէօնտէրիլմէք իւզըն իմիշ:

Մ Է Ճ Մ Ո Ւ Ա

Մանգուլի 531 թիւի չիսիէ-իսիէ պաթըյէ:

Մէճմուանըն գալլիինճէ, ազատամիտ լուսաւորեալ վէ սահմանադրական օլմա. նըն իլք շարթը, հէրքէն էֆքեարընը ուրպէսթ սէրպէսթ պէեան իթմէեէ մէ. գուլն օլմալը տըր. իմտի պէօյլէ օլտուղու հալտէ նիշի՞ն քէնտիեէ գարշը եազըլը. զը վէ եանլըլարը թասհիհ օլուտուղու թագտիրտէ «ճէրհէ չըգըշընթըլար» եայ. զարասընը գօբարըր:

«Տիւնեատա (պիլիմ մուհարրիլէր. «տէն մատա») հիշ պիր սահմանադրա. «կան լուսաւորեալ վէ ազատամիտ ճէ. «միեէթ եօգ տուր քի, տէրունինտէ պիր «գաշ տիւրիւ մուխալիթլէր պուլուն. «մասըն, վէ մուխալիթլէր պուլունմա. «եան եէրտէ Սահմանադրութիւն ա. «զատամտութիւն վէ լուսաւորութիւն «օլամագ, օլամագ, օլամագ, » տէմիշ տիր:

Մէճմուանըն պալատէ իշար օլուան ճիւմէսինտէ պուլունան եանլը պիր քէօ. շէյի իշար իտէլիմտէ, պատէհու գը. իթիգասընա տէվամ իտէլիմ. տիւնեատա Վիսլանճա միլլէթտէն եախօտ ճէմիեէթ. տէն պաշգա պիր միլլէթ եախօտ ճէմի. եէթ եօգ քի շէյլէ օլմասըն տէնիլէպլ. լիւր, լաքին պիլիմ «մուհարրիլէրտէն» մատա, տիւնեատա հիշ պիր «ճէմի. եէթ» եօգ տէնիլտիկի թագտիրտէ, մու. հարրիլէր պիրէր ճէմիեէթ հէյեէթի եախօտ ճէմիեէթլէր պիրէր մուհարրիլ հէյեէթի քէսպ իտէրլէր. իմտի տիմէք տիր քի Մէճմուա միլլէթէ ֆէնա կէօ. թիւնմէմէք իշին «Լուսաւորչականլարտան մատա հիշ պիր ճէմիեէթ եօգ տուր քի եւն. տէյէճէք եէրտէ, Լուսաւորչական. լարա բէք աշըգ թօգանըրտա զագէթա. սընա քէտէր կէլիւր գօրգուսունա մէպնի «ուսթալըգ» իտիպ մուհարրիլէրի օր. թաեա աթմըշ տըր. լաքին ֆիքըրի ճէմի. եէթ հագգընտա սէօյլմէք տիր, չիւնքի լաֆըն կէլիշի օ տուր էմմա, մուհար. ըրլըր տիմէքլէ ճէմիեէթ եախօտ միլլէթ տնլաշըլմագ. քէզալիք ճէմիեէթ տիմէքլէ մուհարրիլէր տիմէք օլամագ իմիշ, Մէճ.

մուա իշին պէյիս եօգ տուր, ույմուշ ույմամըշ, անլաշըլմըշ անլաշըլմամըշ, օ. ռալարը վապիթէսինին խարիճինտէ տիր. չիւնքի էհալիտէն հէնուզ էօյլէ առամ. լար վար քի զագէթա տըր տէյի օգուր. լար, գուսուրու նէսինէ լազըմ:

Կէլլիլիմ տիկէր քէօշէսինէ, Մէճմուա իգրար իթմիշ տիր քի Սահմանադրական, Լուսաւորեալ վէ ազատամիտ ճէմիեէթ օլմանըն շան ու շէօհրէթի տէրունինտէ մուխալիթլէր պուլունմագ տըր, վէ մու. խալիթլէր պուլունմաեան եէրտէ պու. իւշ պիւլիւք ֆաղիլէթտէ օլամագ, օլա. մագ, օլամագ, իմիշ:

Բէք իյի, պուլուն պիլ տախի գա. պուլ իտէլիմ, ֆագաթ մատէմքի Լու. սաւորչականլար պէյինտէ Սահմանադ. լութիւն իհտա օլալտան պէրու, մու. խալիթլէր պուլունտուղունտ պիլպաթ Մէճմուա տախի պիլիւր. տիմէք տիր քի, Լուսաւորչականլար հէմ լուսաւորեալ, հէմ ազատամիտ, վէ հէմ տախի սահ. մանադրական պիր միլլէթ տիրլէր. տիմէք տիր քի Մէճմուա Լուսաւորչականլարտա Սահմանադրականլըգ եօգ, լուսաւորու. թիւն եօգ, ազատամտութիւն եօգ տի. մէսիլէ պիլպաթ իգրարընճա խաթա իթ. միշ տիր, խաթա իթմիշ տիր, խաթա իթ. միշ տիր:

Մէճմուա Հոռվմէական միլլէթտաշ. լարմըգտա հուգուգլարընըն իպթալ օ. լունմաւը իշին, գուհուրա կէլլէն տալա. հագգընտա սէօյլեէրէք, «ինքեար իթ. «մէտիք վէ իթմէյիզ, Հոռվմէական գըս. «մընտա եազընտա պիր պիւլիւք մուա. «րազա գուհուր իթտի » տէր, պիլ Մէճ. մուատա պու մուարագանըն թարիֆինի եալընըգ «Մատտէյի մալիւմէ » քէլամլարը իլէ կէօրտիւք, վէ մուարագա վար օլ. տուղունտ. իգրար իյլէմէսինի տախի, մէզ. քիւր նիւսիւսինտէ օգուտուգ, տիմէք մուարագա օլտուղունտ ինքեար իթմէ. եօր, լաքին «Մատտէյի մալիւմէ » տէ. տիյինի տահասնըրա թարիֆ իտէճէքմիշ, զարար եօգ կիւն պիլթմէտի եա, չիմտի. իք «Մատտէյի մալիւմէ » տէր, վէ իհ. թիրազլար օրթատան գալգար իսէ, օլ. վագըթտա «Մատտէյի աշիքեարէ » օլա. ռագ թարիֆ իտէր:

Մէճմուա Հոռվմէականլարտա գու. հուր իտէն մուարագաեք, եանի իլք մէճ. լիսին նէ սուրէթտէ տաղըլտըղընը մէսու. լիլէթ տալլէթ իթմէյէրէք թարիֆ իտէ. պիլիւր իտի, էմմա իթմէմիշ իմիշ, քէյի. նէ քէհեա եօգ, լաքին «մէսուլիլէթ տալլէթ իթմէյէրէք նէ եալապիլիւր ի. տիմ » տիմէմէլի տիր, վէ էկէր հէփսի տախի քէնտիսի կիպի սիւքիւթ իթմիշ օլ. սա իտի, Հոռվմէական միլլէթտաշլարը. մըզըն հուգուգու տախի առօք փառօք իպթալ օլունտալ պիլթէր իտի, վէ օլ.

վագըթ Մէճմուաեա գալըր իտի եալընըգ Հոռվմէականլարըն իւզէրինէ դամբանա. կան ճառ օգուտագ մէմուրիլէթի, ֆա. գաթ թէշէքքիւր իթմէլիլիզ օլ միւհ. թէրէմ զաթլարա քի, Մէճմուատան զէ. եատէ հուգուգ մուհաֆազաք ֆէրայիզ. լէրինի իճրա իյլէտիլէր տէ, քէյիլիլէթ մուայեէնէ վէ թէֆթիշ թահթընա ա. լընտը. . . .

Մէճմուանըն մէզքիւր պահսընըն տա. հա բէք չօգ գրիթիգա իտէճէք քէօշէլէ. ըր վար իտի իսէտէ, պիր պաշգա միւնա. սիպ վագըթա թէրք իտէրէք, պու տէ. ֆալըգ պու գատարճըգլա իթիֆա ի. տէրիզ, էմմա պիլիմ եազարգլարմըգ գրիթիգա իտէր իմիշ, նիլալմընտա օլտու. զու. հալտէ մէմուլն օլուրուգ, վէ ճէ. վապսըգ պրագմաեաճաղըմըգ սէօգ վէ. ըրիլիզ. . . .

Ս . Թ . Գ .

Մա թէէսիւֆ իշիթտիք քի, Մէճ. մուա ապօնաթլարընտան խայիլճէ զէվաթ միւթթէֆիգէն մէզքիւր զագէթաեա պիր մէթուպ եազարագ, պատէզին զա. զէթալարընը թէրք իթմիշ օլտուգլարընը իլսթար իյլէմիշլէր տիր, Սէպէպի տէր. քեար իսէտէ, թահզըգ իթմէտիլքճէ պէեան իտէմէյիզ:

ՆՇԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

(Մանգուլի 531 թիւի չիսիէ-իսիէ պաթըյէ) 2.

Բազմերախտ Գարրիլէ եպիսկոպոսի վախ. ճանելէն անմիջապէս ետքը ազգայինք սկը. սան մտածել նոր առաջնորդի մը ընտրութեան վրայ: Եւ Գահիրէի ազգային ժողովը իմաս. տուն խորհրդով մը յայտարարութեամբ առա. ջարկեց ժողովրդեան, որ յաջորդ կիրակի օ. ըրը եկեղեցի հաւաքուին եւ տան երեսփո. խան ընտրեն, որ ժողովոյն միանալով ընտ. րութեան գործը կատարեն. եւ վերջը գան. գատելու տեղի չմնայ թէ ժողովը ինքիւր գըլ. խուն ընտրեց առաջնորդը՝ առանց ժողովրդ. եան հարցընելու:

Ըստ այսմ, ժողովուրդն հաւաքուելով քուէարկութիւն ըրաւ եւ առաւելագոյն քուէ. տաացող տան անձինքը երեսփոխան անուա. նեցան: Սակայն ընտրութեանընթեք մէկ մէկ պատճառաւ իրենց վրայ եղած ընտրու. թիւնը չընդունելով հրաժարականնին գրով մատուցին (1), որոնց տեղը յաջորդ առա.ւելագոյն քուէ ստացողները հրաւիրուեցան:

Ճիշդ այս եղանակաւ Աղէքսանդրիոյ ազ. գայինք ալ չորս երեսփոխան ընտրեցին եւ իրենց ժողովոյն միացուցին:

(1) Կարելի է ասէ հելլինական ըսածը թէ «երբ որ մեր բանին չեկած մարդիկ ընտ. ւրուին, կերպով մը կը վշտացընէր եւ չու. «տով կը հրաժարին»: » Բայց անոնց հրաժա. րական գրերը կեցած են եւ առանկ վշտա. նալ մը չեն ապացուցաներ:

Արդ՝ Գահիրէի եւ Ալէքսանդրիոյ այս խառն ժողովները՝ գտնուած եկեղեցականներն ալ հետեւին առնելով, դանազան նիստեր ըրին եւ երկար բարակ խորհրդակցելով երբ ընտրելի եկեղեցականաց ցանկ մը կը պատրաստէին, մէյ մ'ալ նայիս Եսայի պատրիարքն է ամպեց յԱլէքսանդրիա :

Բնականաբար ժողովները քիչ մը գործերնին ընդհատեցին, « անսննք Սրբազանն ինչ կուզէ » ըսելով : Առջի բերան նորին Սրբազնութիւնն անմեղ անմեղ « Ես բարձրապատիւ Խրտիվին գալուստը չնորհաւորելու եկայ » ըսաւ, ինչպէս վերը յիշեցինք, եւ քանի մը ամիս ետքը « հոս առաջնորդ զընելն իմ իրաւունքս է, Եգիպտոսը իմ թեմս է . . . » ըսել սկսաւ :

Ո՞րչափ մտքէ չանցնելու բան է որ Եգիպտոսի ազատ կառավարութեանը տակ մեծոք ժողովուրդը ատանկ միջին դարու իրաւունքներ ճանչնայ : Ուստի պարզապէս իրեն պատասխանուեցաւ թէ « մենք իրաւունք ունինք մեզի մեր ուզած առաջնորդը ընտրելու » եւ անվեհեր շարունակեցին վայրիկ մը ընդհատած գործերնին :

Գահիրէի ժողովը վեց ընտրելի եւ Ալէքսանդրիոյ ժողովը երեք ընտրելի, ընդ ամենն ինչ ընտրելեաց ցանկ մը չ'ընելով՝ անոնց վրայ առաջին քուէարկութիւն մը ըրին, եւ քուէից արդիւնքը բացարձակ առաւելութիւն չ'ունենալուն՝ երկու առաւելագոյն քուէ ստացողներուն, այսինքն դեր Խորմեան Մկրտիչ վարդապետին եւ Տրապիզոնի առաջնորդ դեր : Մետրոպոլիտանական վրայ երկրորդ քուէարկութիւն մը ըրին յար եւ նման առաջնոյն, եւ ահա Մետրոպոլիտանական քուէից բացարձակ առաւելութեամբ առաջնորդ հռչակուեցաւ Եգիպտոսի, եւ անմիջապէս ի պաշտօնէ գրուեցաւ հարկ եղած տեղերը :

Այս ընտրութեան եղանակին մէջ Սահմանադրութեան ոգւոյն եւ ժողովրդեան իրաւանցն հակառակ ինչ ընթացք որ կայ, թող տեղիտեղը ցոյց տան Սահմանադրութիւնը քառսուն անգամ կարգացողները, Թող ցուցնեն թէ ո՞ր բանը ընել պէտք էր եւ չըրաւ տեղւոյս ազգային ժողովը :

Գահիրէի հայ ժողովուրդը քանի մը մարդոց ձեռքը խաղալիք եղած չէ եւ չկրնար ըլլալ : Եթէ այսպիսի բան մը հնարաւոր ըլլար՝ Սրբազանն ինք կընէր եւ գաւազանաւ երկաթեաւ կնովէր զանոնք : Բայց մեր ազատամիտ կառավարութեան շնորհիւ Սրբազանին երկաթեայ գաւազանը փշրեցաւ, եւ ժողովուրդն ազատ մնաց « իրեն միապետական նենգաւոր զրուծեան մը լուծին տակ ճնշուելէ » :

Տա՛ր երկինք, որ Սրբազանն իր յարուցած խաղը շուտով վերջացրինք, եւ չպարտաւորեալ ժողովուրդն իրեն դէմ մաքառելու : Արդէն խօսքեր կ'աղաղան Երուսաղէմայ պատրիարքութիւնը բոլորովին վերցնելու, եւ Պօլսոյ պատրիարքին կառավարութեանը տակ լոկ վանահայր մը զնելու, քանի որ ելեք-դրականութիւնն ու չորքին Երուսաղէմը Պօլսոյ մօտեցուցած են :

Անխոհեմ եկեղեցականներ ժամանակին փափկութեանն ամենեւին ուշ չ'ընելով ժողովուրդն ան աստիճան զայրացուցին որ ըսկըսաւ զանոնք իբր թշնամի նկատել, եւ եթէ այս ընթացքը շարունակուի՝ կարծեմ պիտի հասնի ան օրը՝ ուր ազգին մէջէն վեղարները բոլորովին դուրս հանելու պիտի աշխատուի (1) :

Աս ժամանակը դեռ չհասած, մենք յաջորդ հատուածով նայինք թէ Սրբազանն այսչափ դիմադրութիւն ընելու եւ իւր զինքը նուաստացնելու իրաւունք ունէ՞ր :

Է .

Սրբազան Պատրիարքն իր առաջարկութիւնն առ եգիպտահայ երկու ճիւղի բաժնած էր : Նախ՝ կուզէր իր միաբանութեանէն իր ուզած վարդապետը առաջնորդ խրկել Եգիպտոս, արամաբանելով թէ « իմ միաբանութեանս մէջէն արժանաւորը ես կը ճանչնամ դուք չէք գիտեր », որուն յանձնուի տեղւոյս ազգային եւն ու մուտքը, առնելին ու տալիքը եւ ինք մատակարարէ, այսինքն դպրոցը, աղքատներն ու եկեղեցին նայի եւ աւելցած դրամն առնէ՝ պակսածը լեցնէ : (Խօսքով առանց գրի .)

Ասիկա բոլորովին մերժուած ատեն, կուզէր .

Երկրորդ, Ս . Յակոբայ անուան եղած բոլոր կալուածները Երուսաղէմի գրաւել, որոնք բացարձակ իրաւունքս է, կըսէր :

Իր առաջարկութեան առաջին մասը պընդելու ամենեւին իրաւունք չ'ունէր, մանաւանդ այս դարուս մէջ, յորում հազար ըսպառագիծութիւն ունեցող ինքնակալներն անգամ իրաւունք չեն համարիր ժողովուրդն ստիպել՝ որ իրեն չհաւնած իշխանէն կառավարուի :

Օրինակ պէ՞տք է :

Ահաւասիկ, որ դեռ երեկ չէ մէկալ օր աշըղմիս տեսանք, Յունաստանի հանգուցեալ Ոթոն թագաւորը, Նափօիի թագաւորը, Թոսքանայի մեծ դուքսը, Բարմայի եւ Մոսանայի դուքսերը եւ ուրիշ մըն ալ, որ անուանելու հարկ չկայ, ինչու որ օրագիրներն անցեալ տարի բաւական խօսեցան վրան :

Ասանկ զգալի օրինակներ աշըղմիս առջեւ տեսնելուս յետոյ, մարդ ո՞րչափ թեթեւամտութիւն ունենալու է որ ելլէ Եգիպտոսի վիճակը իմ թեմս է, իմ իրաւունքս է հոն ուզած առաջնորդս խրկելը, ըսէ, բողոքէ ու մաքառի :

Վերը յիշուած թագաւորներուն բոլոր աշխարհիս հզօր եւ տկար պետութիւններէն ճանչցուած եւ իրաւամբ ժառանգած իշխանութիւնը ժողովրդեան անդիմադրելի կամացը առջեւ ցնդեցաւ, եւ նոյն իսկ զիրենք ճանչցող պետութիւններէն մէկն ալ իրաւունք չհամարեց ժողովրդեան ըսելու թէ, Այս իշխանը պիտի ընդունիք, Բայց Նսայի օրը՝ Սրբազանն ու եկեղեցականաց շատերը ինքզինքնին ճինկեղծաբանի ու Թիմուրլէնկի ժամանակակից կկարծեն : Օրացոյցնիդ նայեցէք, Սուրբ Հարք, շատ տարիներ սահնոր գացեր են անոնց վրայ :

Գանք սրբազանին առաջարկութեան երկ-

(1) Նախկանտ Միգերին քսակին մէջ : Ե. Խ.

բորդ ճիւղին, թէ իրաւունք կրնա՞յ ունենալ յիշեալ կալուածներն « իմս են » ըսելով գրաւելու կամ անոնց համար մինչեւ ցվերը չին կէտ մաքառելու :

Յայտնի է թէ հոս հայերը վերջին անգամ բարեացապարտ Մէհմետ-Ալի փաշա փոխարքային օրովը սկսեալ են գաղթականութիւն հաստատել՝ ամեն կերպ ապահովութիւն եւ յաջողութիւն գտնելով նորին ազատամիտ եւ լուսաւորեալ կառավարութեան շնորհիւ : Ան տեսն Պօլսոյ հետ հաղորդակցութեան դժուարութեանց պատճառաւ, որովհետեւ իրենց ամենէն մօտ կեդրոնը Երուսաղէմն էր, վարդապետին ալ Երուսաղէմէն կընդունէին : Նոյն գաղթականաց մէջէն անժառանգ մեռնողները՝ ստացուածքներն ազգին թողելու նպատակաւ՝ ընակաւնաբար քանի որ հոս եկեղեցի կամ սերիչ ազգային հաստատութիւն չկար, վարդապետին Երուսաղէմէն էր, եւ որովհետեւ ուրիշ կերպ ալ չէին կրնար ընել՝ Ս . Յակոբայ անուամբ « վախճ » ըրեր են, այնու նպատակաւ որ կալուածներն փոխանակ Տաճկի « վախճ » ըլլալու՝ որ եւ իցէ կերպիւ ազգին ձեռքը մնայ եւ ազգին պիտոյիցը գործածուի : Իսկ հոս եկեղեցի չ'ընուած օրէն ի վեր Ս . Յակոբայ անուան ամենեւին կալուած մը չէ ձգուեր, ալ բոլորն ալ տեղւոյս եկեղեցւոյն անուանը :

Երուսաղէմ .

Մարտի 329 թուականի մարտի 1-ին .

Լաքին պուշլարը տիմէմիլէ տիմէք իսթէմէյիզ քի հէր նէվի էյլէնճէլէրտէն պուշպիւթիւն Ֆարիզ կէլմէլի, պու պիր առէմ իչիւն հասէպ իւլ ինսանիյէթ օլամազ պիր շէյ տիր, իլլա պուշլարըտա եափմալը, լաքին էօյլիսինէ կէօրէ վէ էլ վիրէճէլէրինի եաբմալը վէ ալլա հատտի իթիտալը իճճափուզ իթմէմէլի . պագմալը քի պուշլարա էօմիլունէ, սընէթինէ, քեարընա, իթիպարընա խալէլ կէթ իրմէսին . Ֆամիլեասընա պիր մազարրաթը հասըլ իթմէյուպ, օլտուգճա մէնֆաաթը իրիշսին, քի օլ Ֆամիլեասա իլէրուտէ հատտի զաթինտէ էյու օլուպ միլլէթ ու տէլլէթ ինիստէ պիր միլթէպէր ազասընտան սայըլաըն :

Մերամըմըլ օլ գէվալլըրաա պիր մէյուսիյէթ կէթիլմէք տէյիլ տիր, իլլա պու խուսուտա պիզիմ իտեամըլ պուտուր քի, նասըլ քի թէճրիւպէտէ պիզէ էօյլէ կէօթէլէրի, պու կիւնտէն պէտ իլէ շու ապըլ թէգատտիւմ վէ մէտէնիյէթ ուղրունա տօղրու մէյլլէնմէյէ եիւլ թութա, հէման տէյէպիլիլիմ քի ազ վազըթ զարֆընտա քէնտուեէ քիֆայէթ իտէճէք գատարընա մալիք օլապիլիլ . չիւնքի եէնիտէն իճատ իտէճէք տէյիլիզ, չիւմիւնէսինի ախէր միլլէթլէրտէ կէօրիւյօրուզ, իպրէթնիւմալը հազըր, պիզէ գալըր եալընըլ իպրէթէլ օլուպ, իճաթաթընա պէտ վէ միւտապէմէթ իթմէք :

Պիզ պուրաճըգտա պու գատարընըլ միլթէքեաֆի օլուրուզ, չիւնքի նիյէթիլիզ թարիի եազմազ տէյիլ, իլլա միլլէթին ումուրու իտարէ վէ խուսուտա թէրպիյէսինի

տէր իւրտէ պոլսոսն զէվաթի միւթէպէրէ վէ րիայէթու միւթէթիւթին նազարի միւթ- ֆիգանէթիւթին անլէր իւզէրինէ ճէլպ ու տալէթ պիւրէ պու կիպի ֆիթնէնկիզ միւ- թալալարտան վէ արատա սարատա օլ մէ- լուն տուլղուսուղուղուն սէմէրաթը ատտ օ- լունան նապէճա միւթաթէթէթէթէթ սարթը նազար իտիւպ (իւթէ պունուն իչիւն իտի- քի պիզլէր կէնէնլէրտէ Մանգուճէթէթ . . . նիւսթսինտէ տէրճ օլունան մէքթուպու- աճիգանէթիւզ վասէթաթը իլէ պիզլիմ սահիպի մալիւսաթ միւթէթիւթիւթին խալըրը միւթա- տէթէթէթէ կիրիւնէսինի իլթիմաս իթտիւք , լաքին մուղայիթի օլարագ տօլայըտան եինէ քէնտի իտտիւսաթնտան ֆարիզ կէլմէյուպ զազէթաթընն էնէմիյէթիւթին սէքթէ կէ- թիւթէք ճաթընտա պուլունտուղուն կէօր- տիւկիւմիւզտէ , ազ թէթսիւք իթմէթիւք) խալըրը միւթաթէթէթէթէ մէյուղու պիւրէ է- հալիլի օլ միսիլու խալըրը վէ միւթիտ իչ- լէրէ թէթիւք իթմէթիւթի վէ օլ սուրէթիւք եօ- գարուտա զիքրինի կէնտիկիմիզ հէվայի մէ- սարիֆաթըն պիր մըգտարընտա քէնտուսի իչիւն միւթիմ միւթէթէթէթէթ իթմէք է- զէմիյէթիւթին անլէրէ տուլղուսագ արգուսին- տէն իպարէթ տիր քի , պագալմ չու պիզլիմ սազէնտէնին թազէնէթի մուղայիթի ուսուլ վէ վաճիպէսինտէ իսթիմալ իթտիկինի իսպաթ իտէճէք րատտէտէ արգու օլունան մուհասէ- նաթը իլէրու կէթիւթէպիլիւթիլիզ :

Լաքին պունու տիմէթիւք սազըն օգու- եան պու հազգա հիչ պիր սուլի էքթիւթէ գահիպ օլմասըն քի , պիզլէր Վէնէթիկ վէ Վիլէնա մանասթըրլարընն ուսուլի գատի- մէթիւթին էլան ճարի օլտուղունու շալանի թահսին ատտ իթմէյուպ սէմէրաթ վէ մահ- սէնաթի միւթաթէթէթէթին տալի ինքեար կէլմէքթիլի , հա՛չա , պունլարտան պալընճա էվէթիւթիւթին վազի էսասը հէնկեամընտա միւթաթաթի միւթէթիւթի վէ նիզամաթի միւթէթիւթի քիֆայէթ իտէճէք րատտէտէ օ- լուպ անտէն զիյատէսինտէ արթըզ վազթի մէզպուրուն սըզլէթի իզթիզայի քօլթի- զիյանէն նիսպէթէն մալիք օլապիլմէսի բէք- տէ ինթիմալտէն տէյիլ իտի տէսէք զանըմ եանըլմանաճաղըզ , Հաթթա տաթի ըրվա- յէթէ նէզարէն , մանասթըրմէզպուրուն միւ- էսսիսի պուլունան օլ միւթէթէթէթ րու- պանի սահիպի իզզ ու ըրթան տէրտէսթի թաաարրուք իտէկէլտիկի իմթիւթաթ վէ միւթաթաթի միւթէթէթիւթի խաթըր ի- չիւն ազ թէթաթտիյաթ վէ ազ միւթիւթիլթէ թէթաթմիւթ իթմէթիւթ տիր վէ չու թէթէթ- րիւսկեանի խալըրիւթին թէթիւթի զըմընտա մահալլ պէ մահալլ սէյր ու հարէքթի իլլէ- տիլթէն վէ օնճա միւթանէթէ մուզալլէ- մէթ իթտիլթէն սօնրա , էլ հասըլ Վէնէթիկ նամ ճէզիթէթիւթէ արամսագ վէ սապիթգա- տէմ օլալէլմիլ տիր :

Վէ իլթէ օլ վազթի մէսուրտէն պէտ ի- լէ ազսայի մէրամ ու մագսէտի պուլունան քիթապէթի էրմէնիլէնին թամիմ ու ինեսար իչիւն ազ ճահտ վէ ազ զայրէթ սարթ իթ- մէյուպ , չու խուսուսուն իճրասընտա ազ չօգ տալի մուվաթթագ օլա կէլմիլ տիր քի պու կիւնքի կիւն նիւսի մէզպուրէթէն հիւ-

սէմէնա վէ պէնէթար օլան քիթապէթ ա- չիւն քիթմէնէլէր սէպէպի իզթիւսապի մէն- ֆաթթարը պալընճա չու եիւզտէն հուսու- լէ կէլմիլ օլտուղունու էյիտէն էյի տէրք ու իզրար իտիպ , իտարէյի մէզպուրէյէ , վէ ա- նըն միւթսսիսինէ էտայի թէթէքթիւթէ պօրճ- լու օլտուղարընն թանըմալ տըրլար . նա- սըլ քի իչ պու սէնտէյի աճիզլէրիտէ մին զայրի հատտին մէրգուսունտէն պուլունմասը հասէպի իլէ , պու պապտէ միւթիլի նիմէթ օլմագըղը ասլա ճայիզ կէօրմէլ :

Տիմէք պիզլիմ մէրամըմըզ տէյիլ քի մէզ- պուր իտարէթի հիչ նէվիստէն եալսոտ ֆա- յիտէտէն խալի ատտ իթմէք տիր , իլլա օլ միսիլու թէթսիւթը արթըզ վազթի հալին իզթիլղարնա կէօրէ պիր հիւսնի ուսուլ վէ նըգամի ճէթիւթէյէ իսթալ օլունմուլ տէվա- յիթի ֆիւնիւն վէ մէտարիսի մէրաթիւթէն վէ անլէրին ուսուլի հազըրէսինտէն իսթիլպար պիրլէ հէյաթի մէզպուրէյէ մէլլէնմէք վէ անլէրտէն ուսուլի պիր մէնֆաթթ հասըլ իթմէք արգուսինին պէնանընտան իպարէթ տիր :

« Կէլլէլիմ չիմտի իսաթթալանէ մատտէ- սինէ , միլլէթին բաթրիթիւթանէսի իլէ պէրա- պէր իսաթթալանէսի տալի պիր գաթ էլի- նէ միւթաթիւթին թէթիւթ օլունտուղու հալ- տէ , պունուն եօլսուլ պիր ուսուլ վէ պա- չա չըզմալ պիր իչ օլտուղունտան մատա , միլլէթէ պիր չիզագ վէ միւթաթաթա պուն- տան զուհուր իտէճէթիւթի րանա պիլիթէթտէ , նասըլ քի աթթիք , սիւրէր չէյ օլմատըղընտա պիլիթիլմիլտէն ասլա սէս չըզարմատըզ : »

Օրուեան աճէպա ֆարգ իտէպիլտի մի պալեաթէթի նութգուն պազը թէճնիս-իւլ- մանա զըթալարընը , քի սահիպինին պիրէր սուլի նիյաթը միւթէթիլ տիրլէր . իլթէ պու- տա մէրգուսուն պիր իսասայի մալսուսէսի տիր , քի իւլ վէճի իլէ վուզու պուլմագտէ տիր . մէսէլա , պազէն պիւթիւն իպարա- թընա (փարիսեցի կիպի) , պազէն զըթա- թի լաթթաթընտա (տիլթի կիպի) , վէ պա- զէն տալի քէլիմաթ վէ լուղաթընտա նասըլ քի կէնէնլէրտէ պիր գալ տէթա վուզու պուլու , (լէհուտի մուհալլէթի կիպի) :

Պու հալ վարագայի մէզպուր իստինտէ էօյլէ պիր սուպութ քէսպ իթմիլ տիր քի , պալաղընա պիր պէյգատէ էյլէնտիրմէյէ մալս- սու օլան այնի միւթաթէթ մագաթընտա իսթիմալ օլունմագտէ տիր , չու ուսուլտէն զէվզ տուեան պազը զէվալլըր ուղրունա . լաքին էօյլէ պիր միւթաթաթէթ քի թաթըն- տա հէր պար տիկէրլէրի իչին պիր սուլի նիյէթ իսթա օլունմուլ տուր :

Պագալմ չունտաթա մէրգուսուն թէճ- նիս-իւլ-մէթիւթ լաթթը վէ անըն սուլի նի- յէթի գա՛նըրտըր . չէօյլէ քի իչի օֆուր- տուպտա միլլէթին կէօլիւնէ պիւլիւք պիր թէթիլթէ նիլանէսի կէօթէթմէք , եալսոտ քէնտի իտտիւսընա օգուեանլար թարաթըն- տան զիյատէ պիր էնէմիյէթ վէրտիրմէք խիւհասը իլէ , « միլլէթին բաթրիթիւթէն ի- րատ , մասրաթ իտարէյի տալիլիլէսի » (մաթ- պալս մասրաթը , եասագըլար վէ խըմէթ- ճիլէր այլըղը կիպի վէ տահա սայիր չէյլէր)

տիյէճէք եէրտէ , « միլլէթին բաթրիթիւթէն- սի » տէր . պու թէճնիս մագալը գուլլան- մասընտան մագսէտի իսէ , կիւլա միլլէթին քեաթթէյի ուսուր ու խուսուսի րէսմիյէ վէ զայրի րէսմիլէսինին րույէթ վէ նէզարէ- թիւթի միւթաթիլէն պիր գաթըն եէտի վա- հիտին թէթիւթ օլմուլ կիպի ատտ իթտիրիպ իլէրուտէ պունտան միլլէթէ պիւլիւք պիր թէթիլթէ հուսուլէ կէլլէճէկիւնի պիլղայէթ տէ- րէճէտէ ինթիմալտէն կէօթէթիւթի , վէ պու եօլուլա էքթիլթէ պիր մէյուսիլթի հասըլ իտիպ , իտարէյի մէզպուրէնին տէվամընա սէքթէ կէթիւթմէք մագանէսինէ զահիպ : Լուր :

Տէլ-Չ

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Վմէլիյաթը ճէրրահիլէ իճրա իթմէքսի- ղին , աղրընան տիլլէթին վէճալարընը (աղ- րը) տէք ու իզալէ իթմէք , վէ տիլլէթի չըզմըլ օլանլարն տիլլէթինին եէրլէրինէ զահ- մէթսիլթէ թապիլ վազ օլունմուլ կիպի , դա- լէթ տիգգաթ օլունտա պիլէ անլալուսմագ իւզրէ . տիլ գօյմագ , վէ տալիլի ֆէմտէ վէ չէնէտէթի էմրագ վէ գուրուս վէ թէլլէլ- իլի տէնտանա թէթալիլ իթմէք , վէ տիլ- լէրի թապիլթընտան , եանի եէրլէրինտէն օյնանըլ , պիր թարաթա տէվրիլտիլթիլի հալ- տէ եէրլէրինէ գօյմագ , վէ տալիլի ֆէմի թէթիլլէթմէքտէ , վէ բասլանմըլ վէ սիեան- լանմըլ օլան տիլլէթին բաս վէ քիլլէրինի չը- գարըպ , ճէվէրի զաթիլիլի թէճտիլ իթ- մէքտէ , վէ աղըն ֆէնա գօգուլարընը իս- լալ իթմէքտէ վէ ալթըն վէ լաթթիւթէն զա- յէթիլ լաթթի վէ րանա վէ սալապէթի վէ իսաթիլ եէմէք եէնտիլի վազթիլտա պիր գա- րար ու զիեան վէրմէլ ալեա եէրլի վէ չը- գար գօնուր տիլլէրի եաթմագտա օլան ֆա- լիլի թապիլպ տիլլէր Մ . Բէլլէլ Պէյ-օղլուն- տա Վլալանի սօգաղընտա 2 նիւմէրօտա իս- քեան իթմէքտէ , վէ ալաթրանկա սաաթ 9 տան 4 է գատար կէլէն վէ կիտէնլէրէ ա- մէլիյաթը մէզքիւթէթի իճրա ոյլէմէքտէ օ- լուպ քէնտիլիլի կէօրմէք վէ կէթիլթմէք միւթաթ իտէնլէր օլուր իսէ , օրատան սիւալ իթտիրմէլլէրի :

Պիւլիւք լէնի խանտա իսթ գաթը քիւ- չիւք զարուսու տէրուսինտէ նիւմէրօ 10 Վնանիլթեան վէ Վարգեան մաղաղասընտա , ալա ճինստէն օլարագ հէր նէվի պօրտօ չա- րապարը վէ անպէրեճ գօնեագ , էնվէն ֆի- եաթ իլէ սաթըլմագտա տըր . վէ եինէ մէզ- քիւր մաղաղատա Ֆրանսըզ չուհալարը վէ գազմիր գուսալարը , վէ սայիր էչեալէր էհ- վէն ֆիեաթ իլէ սաթըլմագտա օլտուղուն- տան , իսթէք իտէն զէվաթըն մաղաղայը մէզպուրէյէ պուեուրմալլէրի խասսէթէն ի- լան օլունուր :

ՍԱԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ
ԿՈՐԱԳԵՑ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱԹՆ ԼԵՐԱԼԵՐՆ ԹԱՊԻԱՆԵՍԻՆԵՑԻ
ԳԵՐ-ՕՂԼԵԹԱ ԵՐԼՈՒ ԵՐԼՈՒ , ԵՐԹՈՒԹԵԱ ԵՐԹՈՒԹԵԱ
ԳԵՐԵԹԵԼԵՐ ԳԱՐԵՆԵՐԵԱ ՆԻՄԵՐՈ 167 :